

Vogelleven in het Zouwengebied bij Ameide

Door J. Dijkstra

Rijdend van Vianen in de richting Gorinchem zien we ter hoogte van Meerkerk links en rechts van de weg een gebied dat direct de aandacht zal trekken van iedere natuurliefhebber en vogelaar. Het is het Zouwengebied tussen Meerkerk en Ameide, een gebied van water, riet, grienden en populierenbos, welke worden doorsneden door prachtige begroeide kaden. Aan één van deze kaden vinden we een prachtige waterwipmolen. Deze molen houden we als uitgangspunt van onze tocht door dit bijzonder mooie gebied, want hier staande hebben we een mooi uitzicht over de Oude Zederik, een oude watergang, die in de zomermaanden wit ziet van de vele waterlelies, die er groeien, soms zo veel dat roeien onmogelijk is.

Hier horen we een orkest aan vogelzang, waarin de grote karekiet duidelijk de toon aangeeft. Het is verrassend om zo veel grote karekieten te horen in het toch betrekkelijk kleine gebied in vergelijking met bv. de Nieuwkoopse plassen, die ook verschillende malen door mij werden bezocht.

In 1968 broedden er in het Zouwengebied maar liefst 16 paren. Zou dit misschien kunnen komen door de prachtige kwaliteit riet, die de boezems omzomen? Luisterend naar de grote karekiet hoorde ik toch ook nog een geluid, dat ik eigenlijk niet thuis kon brengen. Het was toch niet het blaffen van het hondje van de molenaar, dat mij altijd luid blaffend tegemoet komt, néé dit kwam duidelijk uit het riet, dat op sommige plaatsen wel drie meter hoog moet zijn. Van de molenaar kreeg ik een roeiboot, want ik wilde toch wel eens even een kijkje nemen in het riet om aan de weet te komen, wie toch dat gekke geluid wel produceerde.

Behoedzaam boog ik hier en daar voorzichtig het riet met de roeispaan iets opzij, zodat ik steeds een mooi doorkijkje kreeg in de brede rietkraag. Het geluid was inmiddels verstomd, maar ik ging toch nog even door met zoeken en daar heb ik geen spijt van gehad. Want plotseling stond ik oog in oog met één van de geheimzinnigste moerasbewoners, nl. het woudaapje. Hij stond als gebeeldhouwd met zijn ogen naar voren gedraaid en vertrouwend op zijn prachtige schutkleuren mij aan te kijken. Toen ik de roeispaan weer terugtrok, schrok hij even en kwam iets omhoog en zag ik de vier vuil-witte eieren, die hij onder zich had, waaruit na een week drie jongen zijn gekomen, één ei bleek onbevruucht te zijn.

In verband met het doen verschijnen van de avifauna van midden-Nederland heb ik met een vriend van mij het Zouwengebied in 1968 op zijn vogels geteld en toen kwamen we op maar liefst vier paren woudaapjes en van hun familielid de roerdomp telden we ook vier paren. Dit geeft toch wel aan met wat voor uniek stuk natuur we hier hebben te maken. Om van dit mooie gebied te genieten, behoeven we niet beslist over een roeiboot te beschikken, want meestal heeft de molenaar hem zelf in gebruik of is er een visser mee weg. Ook te voet kunnen we de Zouwen goed overzien en we vervolgen onze tocht over de Boezemkade, die naar de

Lekdijk bij Ameide-Sluis voert. Heb ik veel geluk dan hoor of zie ik de baardmees, die voor zover ik weet daar toch niet schijnt te broeden, alhoewel ik hem in het voorjaar van 1967 wel heb zien vliegen met bekken vol pluis van de lisdodde. Zou dit toch op een broedgeval hebben geduid, we hebben hem met een vraagteken in de broedvogeltelling moeten zetten. Het gillen van de waterral hoor je regelmatig uit de brede rietkraag komen, vooral op die plaatsen waar tussen het riet nog vele andere planten staan, zoals de gele lis en moerasspirea; soms staan ze zo dicht opeen, dat ze ondoordringbaar zijn. In 1968 telden we zes paar waterrallen. Ik heb eens een nest gevonden met vier eieren, die door een rat waren leeggepeuzeld, want de rat kwam er in te groot aantal voor, maar hopelijk is dat nu beter nu door de natuur- en vogelwacht „De Vijfheerenlanden” de twee vuilstortplaatsen, die er waren, zijn opgeruimd.

Hoe kan men er toekomen om in deze prachtige natuur zijn vuil te storten; dan is toch wel alle gevoel voor de natuur en het landschap ver te zoeken. Bij de tweede molen gekomen, (dit is eigenlijk geen molen, want hij is zonder wieken en als zomerhuisje in gebruik) kunnen we twee kanten uit, de Molenkade of we houden de Boezemkade. We houden de laatste aan, maar toch wil ik ook even wat over de Molenkade vertellen, want aan deze prachtige kade kun je zomaar niet voorbijgaan zonder er iets van te zeggen. Deze kade is toch wel een voorbeeld van landschapsschoon. Hij slingert zich door prachtige griendbossen, boomgaarden en lage weilanden, waar we de watersnip horen baltsen en vele grutto's en Kieviten zien fourageren. Tevens broedden er in 1969 drie paar bosuilen in de knotwilgen, die aan weerszijden van de molenkade staan. Men spreekt in deze streek trouwens niet over kade, maar men zegt de kaai.

Nu gaan we weer verder over de Boezemkade richting Ameide-Sluis. We komen dan al spoedig bij het vogelreservaat van de natuur- en vogelwacht „De Vijfheerenlanden”, de Nieuwe Zederik, een mooie verlandende arm van de Oude Zederik. Jammer genoeg heeft de natuur- en vogelwacht deze arm af moeten sluiten, omdat er te druk werd gevaren met motorboten. Nu is het er dan ook een oase van rust en kunnen vogels als waterral, zwarte stern en fuut er ongestoord broeden. Een vogel, die zich in dit gebied erg goed thuis voelt, is de snor. In 1968 werden er 22 paar geteld, in 1969 was dit aantal weer iets lager, ondanks het feit dat het gebied toen was afgesloten; de oorzaak hiervan is mij niet bekend.

Het aantal rietgorzen was trouwens ook niet mis, dit waren er in 1968 32 paar. Een vogel, over wiens aanwezigheid ik me zeer verheug, is de purperreiger, die ieder jaar in iets groter aantal terugkomt. Het is te hopen, dat er nog een maatregelen zullen worden getroffen, die het moeilijker zullen maken deze kolonie te bereiken. En rust is toch wel gewenst, vooral in zo'n kolonie, die zich pas aan het vormen is. Een andere vogel, die nog in het Zouwengebied tot de zeldzaamheden behoort, is de porseleinhoen, die ik daar nog nooit aanschouwd heb, maar wel regelmatig in het broedseizoen heb gehoord, zodat wel mag worden aangenomen, dat hij er ook broedt.

Ook niet broedvogels kunnen we in dit waterland in verschillende interessante soorten aantreffen, zoals de bruine kiekendief, die hier zijn jachtgebied heeft en hier zelfs enkele jaren geleden nog broedde. Het kan gebeuren, dat we plotseling de ijsvogel ontmoeten, laag schierend over de waterlelies en het visdiefje dat komt fourageren en ruzie zoekt met de zwarte sterns. Wat later in het seizoen is het er een druk heen en weer gevlieg van het wiggatje en de oeverloper, vogels die aan de Nieuwe Zederik graag vertoeven. Allemaal vogels, die een bezoek aan dit mooie gebied zeker rechtvaardigen.

Het Zouwengebied is het trouwens waard om nog eens als natuurreservaat te worden gemaakt en eerlijk gezegd was het ook een beetje de bedoeling van dit artikeltje om de aandacht te vestigen op deze belangrijke gebieden, zodat ze nog eens voor de toekomst bewaard mogen blijven.

• J. Dijkstra, *Stammershoefstraat 68, Vianen.*

Uit het jaaroverzicht 1969 van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels

In haar nieuwsbrief „De Lepelaar” schrijft vogelbescherming o.m. „Tegen-
slagen zijn ons niet bespaard gebleven. Het overbrengen van de ledenadministratie op het computersysteem, dat aan de zorgen van COMPCO te Den Haag werd toevertrouwd, is niet volgens de verwachtingen verlopen. Het heeft geen zin hier schuldigen aan te wijzen tenzij de oorzaak zou kunnen worden geweten aan het feit dat zoveel ponstypistes tegelijkertijd aan één adressenband werken. Eén kortsluiting en een aantal adressen wordt dubbel en eenzelfde aantal in het geheel niet overgenomen. Eén typiste die een instructie niet ten volle uitvoert en er ontstaan moeilijk te achterhalen fouten.

Vooral onder de abonnees op „Het Vogeljaar” zijn heel wat „slachtoffers” gevallen. Dat valt in alle opzichten zeer te betreuren. Evenals het feit, dat dit voorval ons een aantal leden heeft gekost. Onze welgemeende excuses aan de gedupeerden, onze dank aan hen die ondanks dit alles geduldig bleven en begrip toonden voor de onvoorziene situatie.” Tot zover vogelbescherming.

Wij van onze kant hopen dat zo'n fout wat spoediger zal worden opgelost.

50 jaar N.J.N.

Dit jaar bestaat de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie een halve eeuw. Als u ouwe sok bent, kom dan naar de reünie die gehouden wordt op zaterdag 5 september 1970 in „De Meerpaal” te Dronten. De kosten zullen \pm f 10,— p.p. bedragen; daarvoor worden onder meer twee eenvoudige, doch voedzame maaltijden verstrekt. In een speelzaal ontfermen bekwame leidsters zich over de kleuters die eventueel meekomen.

U ontvangt nadere inlichtingen en een opgavekaart als uw adres tenminste bij de administratie bekend is. Schrijf voor alle zekerheid nu al een briefkaart aan:

Ank Zwart-Rinsema,
Anth. Kroonweg 16, Heelsum.

Er komen meer dan duizend oude bekenden! Zorg dat u er bij bent! Zegt het voort!

Draagt de houtsnip haar jong?

De Bols Snippen Club wil over bovenstaand onderwerp een bloemlezing uit gaan geven. Men heeft reeds een groot aantal reacties uit het buitenland ontvangen. Indien er Nederlanders zijn die hierover een mening hebben, dan kunnen zij deze schriftelijk sturen naar:
Postbus 1575, Amsterdam.

De kerkuil bedreigt met uitsterven

Enkele tientallen jaren geleden broedden er nog geregeld kerkuilen in de honderden kerken in ons land. Daarnaast waren zij ook in vele boerderijen een welgeziene gast, als natuurlijke verdelger van ratten en muizen.

De laatste 10 jaren is het aantal broedparen sterk teruggelopen van ca. 3000 tot wellicht minder dan 300, zoals blijkt uit onderzoeken van het Staatsbosbeheer. Gelderland, Zeeland, Brabant en Limburg blijken nog de beste kerkuilprovincies te zijn, maar ook hier loopt het aantal broedparen hard achteruit.

Drente, Utrecht en Zuid-Holland hebben er het minst. In Drente is de toestand zó kritiek, dat het Comité ter Instandhouding van de Drentse Fauna in 1969 f 75,— premie heeft uitgelooft voor ieder geslaagd kerkuilenbroedsel in deze provincie. Slechts vier meldingen kwamen binnen van landbouwers, die meenden voor deze premie in aanmerking te komen. De Vogelwacht „Utrecht“ overweegt in 1970 f 50,— premie te betalen voor elk geslaagd broedsel in deze provincie. Oorzaken van de achteruitgang zijn:

a. rationelere landbouwmethoden en daardoor minder muizenplagen, alsmede het sterk toegenomen gebruik van bestrijdingsmiddelen, die vaak het nadeel hebben, dat zij eveneens giftig zijn voor planten en dieren, die men níét wil bestrijden. Hierdoor wordt ook de kerkuil getroffen.

b. het verdwijnen van broedgelegenheid. Kerktorens en kerkzolders worden ontoegankelijk gemaakt, vaak in de eerste plaats om duiven en kauwen te weren. Het is zelfs voorgekomen, dat door het ingazen van galmgaten de kerkuilen werden opgesloten in kerktorens.

c. vervolging door onkunde, bijgeloof en t.b.v. de illegale preparateur, ondanks de officiële wettelijke bescherming die de soort geniet.

Landbouwers kunnen meehelpen de kerkuilenstand wat op te voeren. Maak in de nok van uw schuur een gat en plaats daarachter aan de binnenkant een kist, waarin de uilen desgewenst kunnen broeden. Ook duivenhokken zijn veelal in beginsel geschikt als broedplaats. De duiven trekken zich van de aanwezigheid van

de kerkuilen niets aan en de uilen laten op hun beurt de duiven volkomen met rust.

Misschien zijn ook verschillende kerkbesturen en kosters bereid om de kerkuilen de kans te geven hun naam weer wat meer eer aan te doen. Het is immers niet zo moeilijk om op een geschikte plaats een flinke kist aan te brengen, waarin de uilen kunnen broeden zonder de toren of de zolder te verontreinigen. Zelfs een kartonnen verpakking van een wasmachine of iets dergelijks gaat jaren mee!

Het feit dat van de 9 door de biologische student O. de Bruyn in de Achterhoek in kerken en boerderijen geplaatste kisten in 1968 er reeds 5 door uilen werden benut als broedgelegenheid, bewijst dat er zeker een redelijke kans is op succes.

Het Staatsbosbeheer, Museumlaan 2, Utrecht, tel. 030-13891 zal u gaarne nadere inlichtingen willen verstrekken.

Vereniging voor natuurbehoud

De biologische vereniging „Einstein“ is een fusie aangegaan met de Belgische ingang van 1 januari 1971 wordt het de Vereniging voor Natuurbehoud. Deze vereniging wil op een basis van natuurstudie de natuurbescherming bevorderen vooral bij het gewone publiek. De milieuvervuiling wil zij met alle middelen bestrijden en de meningsvorming van ouderen én jongeren beïnvloeden inzake het beheer van natuur en milieu. De Vereniging voor Natuurbehoud telt momenteel ongeveer honderd leden, verspreid over Nederland en België. Kernen in beide landen zijn reeds in oprichting o.a. in Roosendaal, Goes, Mechelen en Londerzeel. Nadere inlichtingen hierover bij J. Verpaalen, Dr. Schaepmanlaan 24 a te Roosendaal. Tel. 01650-37874.

Het spijt ons, dat dit nummer U veel te laat bereikt. Wij hebben inmiddels maatregelen genomen om een dergelijke vervelende situatie in de toekomst te voorkomen. De redactie zal worden gewijzigd en uitgebreid.

Daarover hopen we U in het derde nummer van dit jaar verdere mededelingen te doen.

Namens de redactie
Jan Albers.